

6. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ В ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННІ, АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ

Д-Р СТАНІСЛАВ ШМІТКА
Ольштинський університет
м. Ольштин, Польща

РОЛЬ І ЗАВДАННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ПОЛЬЩІ

Вступ

Концепція внутрішнього аудиту відома з давніх часів, і перший документ походить із стародавньої Месопотамії (Winiarska 2005, с. 11). Історики стверджують, що стародавні внутрішні перевірки, що проводились римлянами, греками та єгиптянами дещо відрізнялись від їх сучасних засад. Як повідомляють джерела, вже в цих країнах оцінювали необхідність здійснення діяльності, спрямованої на контроль бухгалтерських операцій, а також на проведення оцінки економічних подій за допомогою бухгалтерських проведення (Łagocki 2011).

Як результат, стародавній аудит мало чим відрізнявся від засад сьогоденного внутрішнього аудиту. На сьогодні внутрішній аудит розглядається як важливий елемент оцінки ризиків управління підприємством. Потреба у внутрішньому аудиті вперше була помічена в США, де найбільші корпорації з високим рівнем складності структур швидко реалізували цю ідею в життя (Babuška 2005, с. 150).

Внутрішній аудит у Польщі не має давньої історії (з 2002 року) і пов'язаний із сектором державних фінансів. Він має більш давні традиції в Західній Європі, де застосовується в усіх галузях національної економіки (Winiarska 2017, с. 55).

В даний час Законом від 27 липня 2001 року щодо державних фінансів, зі змінами від 27 серпня 2009 року введений обов'язок проводити внутрішній аудит для суб'єктів, перелічених у Законі (Ciak, Voss 2017, с. 235–254). Згаданий Закон також дає означення поняття „внутрішній аудит”. З позиції визначення, це „незалежна і об'єктивна діяльність, метою якої є підтримка міністра, який керує відомством, або керівника підрозділу у здійсненні цілей та завдань шляхом систематичної оцінки управлінського контролю та дорадчої діяльності” (Закон від 27 серпня 2009 року про державні фінанси, ст. 272, розд. 1). Закон про державні фінанси – не єдиний нормативно-правовий акт, що регулює питання внутрішнього аудиту. До інших законодавчих документів, що стосуються цієї концепції, можна віднести Положення про внутрішній аудит та інформацію про роботу і результати цього аудиту, що міститься в Законодавчому віснику Республіки Польща від 9 березня 2018 року. Ще одним нормативно-правовим актом, що регулює внутрішній аудит, є Положення про ревізійну комісію, видане Міністром розвитку та фінансів у Законодавчому віснику Республіки від 16 грудня 2016 року.

У світлі означення дефініції, сформульованої Е. Бабуською, внутрішній аудит розглядається підприємствами як ключовий елемент оцінки ризику в управлінні підприємством. У відповідь на потреби підприємств, пов'язані з необхідністю проведення аналізу оцінки ризиків, у 1941 році в США було створено Інститут внутрішніх аудиторів. Цей інститут став відповіддю на високий рівень складності внутрішньо-корпоративних структур, в яких існував ризик неналежного управління організацією (Babuška 2005, с. 150). Отож

рекомендованим було впроваджувати на підприємствах принципів внутрішнього аудиту для ефективного та належного управління відповідно до чинного законодавства (Babuška 2005, с. 150). Згідно з визначенням, опублікованим Інститутом внутрішніх аудиторів (ІА), концепція аудиту розуміється як „незалежна консультативна та перевірозна діяльність, спрямована на поліпшення операційної діяльності організації та підвищення її цінності” (<http://www.audyt.com/slownik/audyt-wewnetrzny/>). Ці визначення показують, що внутрішній аудит надає дані на основі перевірки вже існуючої інформації з метою вдосконалення процесів управління ризиками або організацією загалом. Сучасний внутрішній аудит компанії базується як на аналізі минулого, так і на прогнозуванні діяльності до такої міри, що він може слугувати інструментом управління вимірюваною невизначеністю (Kisiel 2006).

Внутрішній аудит – поняття та види

Внутрішній аудит – це незалежна, об’єктивна діяльність із підтвердження та консультування, яка проводиться з метою формування додаткової вартості для організації та поліпшення її функціонування. Внутрішній аудит покликаний підтримувати компанію у досягненні її цілей шляхом систематичного та послідовного підвищення ефективності управління нею. Таким чином, можна сказати, що запровадження принципів внутрішнього аудиту може являти собою своєрідний захист від неналежного управління підприємством (Babuška 2005, с. 150).

Суть внутрішнього аудиту

У літературі за цією темою є багато визначень внутрішнього аудиту. Усі вони зводяться до підкреслення сутності внутрішнього аудиту, а саме до оцінки реалізації правильно визначених цілей організації. Визначення внутрішнього аудиту найбільш повно представлене у стандартах Інституту внутрішніх аудиторів, який в перекладі звучить так: „Внутрішній аудит – це незалежна, діяльність із підтвердження даних і консультування, спрямована на формування додаткової вартості та поліпшення операційної діяльності організації. Він допомагає організації досягти своїх цілей шляхом систематичного та дисциплінованого підходу до оцінки та підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та управління суб’єктом господарювання”.

Як впливає із вищезазначеного визначення, суттю внутрішнього аудиту є:

- незалежність,
- об’єктивність,
- контрольна (перевірозна) діяльність,
- консалтингова (консультаційна) діяльність,
- профілактичні заходи.

Практичні форми внутрішнього аудиту можна розділити на три основні групи, що пов’язані з:

- фінансами,
- перевіркою відповідності операцій діючим стандартам та процедурам,
- операційною діяльністю, або оцінкою ефективності операцій та їх результативності при досягненні операційних цілей (Łagowski 2011, с. 388).

Класифікація суті внутрішнього аудиту в зарубіжній та польській літературі представлена в таблиці 1.

Таблиця 1. Класифікація внутрішнього аудиту.

Зарубіжна література		Польська література	
Автори	Класифікація	Автори	Класифікація
Сав’єр Л. Діттенхофер М. Шайнер Я.	– всебічний аудит (comprehensive auditing) – аудит, орієнтований на управління	Червінські К.	– ІТ-аудит – фінансовий аудит – операційний аудит

	(management-oriented auditing) – аудит за участю перевіреного (participative auditing) – аудит програм (program auditing)		
Файт А.	– огляд внутрішнього контролю (internal control reviews) – фінансовий аудит (financial audit) – аудит відповідності (compliance audit) – операційний аудит (operational audit) – слідчий аудит (investigative audit) – ІТ-аудит (information audit)	Стемпневські Й.	– аудит норм поведінки; – аудит ефективності
Люк В.	– фінансовий аудит (financial auditing) – операційний аудит (operational auditing) – аудит управління (management auditing) – внутрішній консалтинг (internal consulting)	Житинец Д.А.	– фінансовий аудит; – не фінансовий аудит; – операційний аудит; – аудит відповідності; – ІТ-аудит; – аудит діяльності; – аудит програм
Сігель Дж. Шим Дж.	– фінансовий аудит (financial audit) – внутрішній аудит (internal audit) – аудит управління (management audit) – аудит відповідності – (compliance audit)	Куц Б.Р.	– галузевий аудит; – аудит якості; – маркетинговий аудит; – фінансовий аудит; – операційний аудит; – управлінський аудит; – аудит дотримання цілей, стандартів та домовленостей; – аудит програми (проекту); – аудит системи; – аудит процесу; – аудит продукції; – аудит якості ; – маркетинговий аудит; – аудит безпеки ІТ-систем; – аудит безпеки праці

Джерело: (Łagowski 2011, с. 388).

Більшість зарубіжних і польських авторів розрізняють операційний та фінансовий аудит. У зв'язку з розмежуванням операційної та фінансової сфер в діяльності компанії розгляд операційного та фінансового аудиту як нероздільного цілого є виправданим. Однак слід пам'ятати, що між цими аудитами також існують відмінності. Віднесення досліджуваного проекту до однієї з вищезазначених категорій визначається, насамперед, орієнтацією на перевірку операційних або фінансових цілей (Łagowski 2011, с. 389).

Характеристика відмінностей та подібностей між операційним і фінансовим аудитами представлена в таблиці 2.

Таблиця 2. Операційний та фінансовий аудит – відмінності та подібності.

	Операційний аудит	Фінансовий аудит
ВІДМІННОСТІ	Зосереджується на дослідженні економіки, ефективності та результативності	Зосереджується на перевірці дотримання правил бухгалтерського обліку
	Як правило, його результати використовуються для вдосконалення майбутніх завдань	Як правило, він має атестаційний характер, підтверджує певний стан справ
	Важко знайти об'єктивні критерії	Критерії визначені в регламенті
	Використовує всі доступні джерела для сприяння встановленню доказів	Висновок є найважливішою частиною звіту
	Основна увага приділяється економічності, ефективності та результативності операцій	Основна увага приділяється надійності фінансової звітності
	Оцінка систем внутрішнього контролю є самоціллю	Системний підхід не є необхідним
	Рекомендації є найважливішою частиною звіту	Дослідження систем контролю є чимось на зразок доповнення, наміром, який служить загальній меті – оцінці надійності фінансової звітності
	Може бути діяльністю, орієнтованою на майбутнє	Діяльність-постфактум
	Перевіряє не тільки формальний шлях прийняття рішень, але й його раціональність	Як правило, він не перевіряє раціональність прийняття рішень, а обмежується лише перевіркою формального шляху його прийняття
ПОДІБНОСТІ	Це діяльність забезпечуючого характеру	
	Використовують ті самі техніки та інструменти	
	Повинні бути незалежними від осіб, відповідальних за дану ділянку	
	Профіль аудиторів є аналогічним	
	Схожі процеси дослідження	

Джерело: (Łagowski 2011, с. 390-391).

Функції внутрішнього аудиту та обсяг завдань внутрішнього аудитора

Внутрішній аудит, згідно з визначенням, виконує в організації дві основні функції: забезпечувальну та консультативну (Milewska - Zawada 2016, с. 251). Сторони, які беруть участь у завданнях аудиту, представлені в таблиці 3.

Таблиця 3. Сторони, які беруть участь у виконанні аудиторських завдань.

Завдання із забезпечення впевненості	Консультативні завдання
Власник процесу – особа або група людей,	Внутрішній аудитор – особа або група

безпосередньо пов'язаних із суттю, операцією, процесом, системою чи іншим питанням	людей, які вносять пропозиції (поради) (за результатами контролю)
Внутрішній аудитор – особа або група людей, які проводять оцінку	Довіритель (принципал) – особа або група людей, які шукають і отримують поради
Користувач – особа або група людей, які використовують оцінку	

Джерело: (Milewska – Zawada 2016, с. 251-252).

Основою роботи аудитора є завдання із надання впевненості, які покликані забезпечити незалежну оцінку – гарантування того, що рішення щодо управління ризиками, контролю та управління, організації діяльності, включаючи механізми контролю, працюють належним чином. Це означає, що основна роль аудиту полягає у наданні впевненості у правильності процесу, його стадії або елементу (Knedler, Stasik 2014).

Однак жоден з видів діяльності, які виконує внутрішній аудитор, не дає стопроцентної впевненості у правильності процесу. Консультативні завдання з'явилися набагато пізніше, ніж завдання з надання впевненості і є додатковим елементом роботи аудитора. Їх метою є додавання вартості та поліпшення операційної діяльності організації. Найчастіше вони проводяться у відповідь на потреби менеджерів (Milewska – Zawada 2016, с. 251).

Завдання внутрішнього аудиту (Łagowski 2011, с. 391-392).

1. Запевнення керівництва щодо адекватності застосування та ефективності систем фінансового контролю та управління.
2. Попередження керівництва про суттєві недоліки фінансового контролю та управління.
3. Консультування керівництва з питань поліпшення систем фінансового контролю та управління з метою зниження ризику майбутніх подій.
4. Надання вказівок щодо заходів контролю та дій, які слід вжити у разі виявлення порушень.
5. Оцінка діяльності шляхом пошуку, оцінки цілісності організації та окремих людей.
6. Рекомендації з поліпшення діяльності та посилення механізмів контролю.
7. Узгодження вжитих заходів з керівництвом.
8. Надання керівництву професійної підтримки шляхом надання даних, доказів, знань, підвищення рівня кваліфікації та навичок.
9. Оцінка систем фінансового контролю та управління з точки зору законності, доцільності, надійності, економічності, прозорості та відкритості.
10. Збереження надійності, об'єктивності та скрупульозності при оцінці індивідуальних систем управління та фінансового контролю, а також при формулюванні висновків на основі виявлених фактів.

Сфера завдань внутрішнього аудиту на підприємстві в основному зводиться до діяльності, яка спрямована на підвищення ефективності управління даним підприємством.

Таблиця 4. Процеси внутрішнього аудиту.

Назва процесу	Характеристика процесу
Перевірка документації	Детальний аналіз: правових норм, організаційних схем, книг, процедур, офісних інструкцій
Опитування керівництва та персоналу	Надають інформацію про те, як система функціонує на практиці. Обсяг опитувань повинен включати працівників різного рівня, щоб отримати широкий спектр інформації

Спостереження за умовами праці та методами роботи	При спостереженні слід звернути увагу на те, чи поведінка працівників та їх діяльність є типовою або відхиляється від норми поведінки
---	---

Повноваження аудитора під час проведення аудиту

1. Доступ до всіх приміщень об'єкта, що перевіряється.
2. Можливість безпосередньої перевірки матеріального та грошового стану активів об'єкта, що перевіряється.
3. Вимагати пред'явлення необхідних документів (контрактів, рахунків-фактур, бухгалтерських документів, дозволів тощо).
4. Вимагати підготовки необхідних копій та витягів з досліджуваних документів (копії повинні бути відповідним чином засвідчені як правильні (вірні) копії).
5. Забезпечення захисту документів та інших доказів.
6. Отримання відповідних пояснень від керівництва та працівників суб'єкта, що перевіряється.
7. Вимога надати необхідні дані в рамках організаційної структури (організаційна схема, посадові інструкції), дані про зайнятість (статус зайнятості, кваліфікація окремих працівників).
8. Запит інформації про операційну та фінансову політику суб'єкта, що перевіряється.

Ефективність внутрішнього аудиту

Необхідною умовою ефективності внутрішнього аудиту в тій чи іншій організації є його орієнтація на аналіз ризиків та можливостях їх мінімізації. Внутрішній аудит повинен бути не інструментом для виявлення порушень, а органом, який вивчає й вдосконалює процеси та підтримує управління організацією. Внутрішній аудит замість того, щоб шукати винних, шукає вузькі місця та прогалини в процесах, що спричинили певні недоліки (Kisiel 2006). Внутрішній аудитор перевіряє, консультує та рекомендує.

Іншим ключовим елементом, що забезпечує ефективне проведення внутрішнього аудиту, є відповідність роботи аудиторів Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту, які дуже точно описують можливості та рамки діяльності.

Найголовніше – це усвідомлення керівництвом необхідності управління ризиками в організації, тоді внутрішній аудит стає допоміжним інструментом і не бере на себе функції спеціального контролю (Milewska – Zawada 2016, с. 257).

Висновок

Внутрішній аудит – це сучасний інструмент, що підтримує ефективне управління підприємством шляхом оцінки процесів управління ризиками, контролю та управління суб'єктом господарювання. Це інструмент, що дозволяє більш ефективно управляти всім підприємством. Теми, пов'язані з внутрішнім аудитом, представлені в статті, є лише вступом до більш широкого його дослідження. Однак варто звернути увагу на той факт, що внутрішній аудит – це інструмент, який постійно розвивається. Все більше компаній ліквідовують спеціальні підрозділи контролю у своїх структурах, щоб запровадити внутрішній аудит. Таким чином, можна зробити висновок про зростання інтересу до функціонування внутрішнього аудиту на підприємстві та його переваги, пов'язані з можливістю більш ефективного управління. Це коротко представлено в даній статті.

Діяльність внутрішнього аудитора направлена на підвищення ефективності управління даним підприємством. Внутрішній аудит, що проводиться в бізнес-підрозділі, призначений не лише для відстеження функціонування компанії з точки зору пошуку помилок, а й для пошуку способів поліпшення її діяльності.

Список використаних джерел

1. Babuška E., 2005, *Audyt wewnętrzny w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, w: *Controlling i audyt w usprawnianiu zarządzania*, p. red. Winiarska K., US w Szczecinie, Szczecin.
2. Ciak J. M., Voss G., 2017, *Rola Audytu Wewnętrznego w Sektorze Publicznym i Prywatnym – wyniki badań w zakresie problemów wdrażania i korzyści z Wykorzystania Audytu Wewnętrznego*. Studia Prawno-ekonomiczne, t. CIV.
3. Kisiel P.W., 2006, *Audyt wewnętrzny elementem Nowej Administracji*, red. nauk. Kuc B.R., *Kontrola, controlling i audyt w zarządzaniu*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa w Warszawie.
4. Knedler K., Stasik M., 2014, *Audyt wewnętrzny w praktyce, audyt operacyjny i finansowy*, W-wa A.K.K.
5. Łagowski P., 2011, *Audyt wewnętrzny wybrane zagadnienia*, Zeszyty Naukowe US, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 32.
6. Milewska – Zawada A., 2016, *Audyt wewnętrzny szansą na sukces przedsiębiorstwa*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku, XXIII.
7. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych art. 272 ust. 1
8. Winiarska K., 2017, *Funkcja doradcza na tle aktualnych i perspektywicznych celów audytu wewnętrznego*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 3/2017 (87), cz.1.
9. Winiarska K., 2005, *Teoretyczne i praktyczne aspekty audytu wewnętrznego*, Difin, Warszawa.

БОЛОБОШКОВА И.Э.

заместитель главного бухгалтера

Открытое акционерное общество «Кировский райагропромтехснаб»

г. Кировск, Республика Беларусь

Научный руководитель: **ВИНОГОРОВ Г.Г.**

к.э.н., доцент

ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТЬ ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗА ВЛИЯНИЯ ИЗМЕНЕНИЯ КРАТКОСРОЧНОЙ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ НА КОЭФФИЦИЕНТ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ СОБСТВЕННЫМИ ОБОРОТНЫМИ СРЕДСТВАМИ

В современных рыночных условиях все субъекты хозяйствования, а именно: собственники (акционеры), банки, налоговые органы, инвесторы, поставщики, покупатели, заказчики заинтересованы в получении объективной информации о финансовом состоянии своих деловых партнеров. Как правило, финансовое состояние проявляется в платежеспособности организации, в способности вовремя удовлетворять платежные требования поставщиков в соответствии с заключенными договорами, в своевременном возврате кредитных ресурсов, перечислении платежей в бюджет. Финансовое состояние является также важнейшей характеристикой деловой активности и надежности субъекта хозяйствования. Оно определяет конкурентоспособность организации и его потенциал в деловом сотрудничестве, выступает гарантом реализации экономических интересов всех участников хозяйственной деятельности. Основным показателем, характеризующим финансовое состояние организации, является платежеспособность. В свою очередь, коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами является одним из основных показателей платежеспособности организации. В связи с этим, возникает необходимость проведения более детального анализа изменения величины краткосрочной